

kot v korenjevih njivah, to se pravi, le za ime dalje. Zakaj ko začnejo kvaterni teden za pšenico orati, tebi nič meni nič, župan mora po vasi oznaniti, da naj domú spravijo vse, kar raste, tudi zelja ne izvzemši, ali pa gredó varovat, zakaj kvaterno nedeljo mora čeda čez vse. Nekteri kmetje, se vé, da se jezé, pa če nočejo, da jim čednik in pastirji krompirja ne popečejo in blago vsega družega ne požre, morajo ubogati. Le v kakošni ogradi je vse do svojega časa varno. Kako tedaj je mogoče, da bi Pivčanje redili blago in kaj prida pridelali! Dokler bo njih kmetovanje v sedanjem stanu, nikoli ne!

Kakor sem že rekel, pastirovanje je mnogo nadlog krivo. Krave tedaj v hlev, in v hlevu jih rediti; polju pa odlog, da na njem zoré pridelki do svojega časa! Tega ne rečem, da bi nikoli ne smeli krav na njivo ali v senožet izpustiti na pašo, saj to dobri in umni kmetje povsod delajo. Čemu bi neki bil tisti plevél, kateri v jeseni po njivah raste? Al ravno to terdim, da naj bi Pivčanje tako pasli, kakor zvedeni kmetje drugod; kdo bi jih pa tega najložeje navadil, sem že več kot enkrat povedal.

Posebno pa se grajati mora, da so Pivčanje o pšenični rali taki stiskavci s senom in deteljo. Pozimi, ko blago brez dela v hlevu leží, mu valé po cele koše vsakoršne kerme, namesti da bi varčno največ z rezanco kermili; o rali pa, ko živinče celi dan plug ali brano vlačí, ga ne izprežejo opoldné k jaslam, ampak po njivi, da naj se pase; ponoči pa namesti mu domá večerje in počitka privošiti, naj se pase do enajste ure, do polnoči ali še čez! Ga mora v plugu griža guati, da je vedno v nevarnosti, kdor za njim klešči.

Poslopja imajo Pivčanje v primeri z družimi Slovenci prav dosti prostorne, čedne in pripravno uredjene, tako da bi lahko vsacega soseda poslali si hišo prezidati, kateri bi se prederznil, jim zanikernost v teh zadevah očitati. Še preveč zidajo. Čemu so polzemljakarjem in maseljčarjem hiše v nadstropja zidane s štirimi in več shrambami, ki pogostoma še v dve nimajo kaj staviti? Več vasi je na Pivki, ktere so čedniše kot marsikter terg ali celó mesto na Krajskem. Da bi le v lepih hišah vselej tudi primerno blagostanje domá bilo! Navadno stoji pivška hiša tikoma pri cesti ali vaški poti, drugo poslopje se pa steza od nje na vert. Kjer je hiša s ceglom krita, je drugo poslopje navadno od nje ločeno in s slamo krito; kjer je pa tudi hiša s slamo krita, stoji vse pod eno streho. Pri zadnjih se steza dvorišče ali borjača (dvorjača) poleg celega poslopja in je na unih treh stranéh ograjena z zidom ali pa s plotom, malokje z živo presko, ktere bi bilo na Pivki lahko več viditi. Pri unih je največ prostorno dvorišče med hišo in med drugim poslopjem ležeče, na levo in desno z viacim zidom obzidano. V enem kotu zraven dvorišča je goveji hlev, za njim pa ovčji; vès ostali prostor pod odrom imenujejo lupo, v katero o žetvi vse snopje z njiv speljajo in tako zložé, da le ritovje vèn gleda, klasje je pa notri skrito; tako mu ne morejo ne kokoši ne druge zobalke škodovati. Ko to pomlatijo, napeljajo notri krompirja, repe, korenja, da se tū ohladi in posuši, potem ga še le v hrame spravijo. Pozneje v jeseni pa ta prostor založé s steljo, frodljem, slabšim senom, katero še le mesca oktobra po gorah nakosé; in z enacimi rečmi.

Kdo ne vidi tū prav dosti lepega reda? Vendar bi bilo še marsikaj želeti, kar bi se pa Pivčanom počasi samo udalo, da bi le začeli bolj pogostoma „Novice“ in kmetijske bukve prebirati ter se po njih ukih ravnati, ali svoje kmetovanje kolikor toliko vsaj tako predelavati, kakor sem v tem spisu nasvetoval in kar se košnje, žetve in mlatve tiče, v unih dveh večkrat omenjenih listih „Novic“.

(Dalje sledí.)

Živinozdravilska skušnja.

Zoper čerm ali bolezen na vranici,

to je, tisto hudo bolezen, ki se najraje poleti v hudi vročini, pa tudi drugekrat v soparnih hlevih pod mnogoverstnimi podobami prikaže in živino nanagloma umorí, ker ji kri gosta in črna postane, se je po novejih skušnjah spet dobro poterdilo tisto zdravilo, ki so ga „Novice“ že pred več leti priporočevale, pa se je menda pri nas že preveč pozabilo; — to zdravilo je košenilni salmjakovec, ki ga vsak apotekar naredí, ako v 1 funtu salmjakovca (Salmiakgeist), 1 lot v prah zmlete košenilje (Cochenille) v dobro zamašeni steklenici skozi 24 ur namaka in potem lepo rudeči salmjakovec precedi in shrani.

V naše veliko veselje smo brali v gospodarskem časniku „Landw. Anz. für Kurhessen“ nove skušnje s tem zdravilom, ki njegovo veliko moč skoz in skoz poterjujejo. Gospod Riedl piše o njem tako-le:

„Ni boljšega zdravila za to nevarno bolezen — al od konca do kraja (konsequent) se mora izpeljati in ne jenjati, če v prvem hipu živini ne odleže. Meni je krava tako nevarno zbolela, da ji nisem ne ure več življenja dal. Ob 11. uri dopoldne je bilo. Berž ji dam 80 kapljic košenilnega salmjakovca v treh skledicah vode, vsakih 5 minut ponavljam to; ko sem 6krat ponovil, pa ji še ni dosti odleglo, ji dam 140 kapljic na enkrat. Med tem jo ukažem po herbtu s čistim salmjakovcom ribati in vsako uro kliširo z merzlo vodo (1 bokal vode) in 2 kvinteljcoma košenilnega salmjakovca dati. Ob eni sem jo dal po herbtu prav dobro z merzlo vodo politi in potem s slamo dergnuti. Odsihmal ji dam vsake pol ure spet košenilnega salmjakovca, pa čedalje manj na enkrat; ob 6. uri sem jo dal še enkrat z merzlo vodo politi. Ob osmih zvečer je bila popolnoma zdrava; je segla po klaji in je začela prežvekovati. Ponoči smo ji dali še vsako uro 80 kapljic, drugi dan še 6krat po 80 kapljic, tretji pa 3krat — in krava mi je bila zdrava, da je kaj. — Kmali so ravno tako ozdravljali 2 bolna vola in kravo, in povsod so bili ravno tako srečni, ker so stanovitno do konca tako ravnali. Pušati se bolni živini pri tem zdravilu ne smé.“

Tako govore nove skušnje; naj ima tedaj vsak gospodar, ki ima svojo živino rad, zmiraj nekoliko košenilnega salmijakovca pri rokah!

Za hišo kaj.

(Madeži od oljnatih barv na šipah se odpravijo) z žajfo, ne pa s terpentinom in sodo. Kdor je dal oknja barvati s kakošno koli oljnato barvo, je vidil, da se mu pomažejo ž njo šipe. Nič drugega ne odpravi teh madežev tako gotovo kakor žajfa in sicer navadna črna žajfa, s katero naj se madeži dobro namažejo in več ur namazani pustijo. Tudi penzeljni oljnatih barv se najbolj po žajfi omečijo in očedijo.

Zakaj se pri nas toliko zvonov ubije?

Zvon je draga stvar, in pogostoma pri zvonarji biti prizadene ljudém preobilnih stroškov.

V letošnjih „Drobtinicah“ pod nadpisom „Zvonovi“ razodevajo častiti gosp. fajmošter Hašnik s podučljivo besedo, da največ je krivo toliko ubitih zvonov tisto drobno zvonjenje, ki se pri nas imenuje priterkovanje. Gospod fajmošter pišejo o tem tako-le:

„Slavnoznani zvonar Anton Samasa mi je povedal, da naj več zvonov se po slovenskih krajih ubije, ker še zmiraj tisto drobnjenje imajo, katero zvonovom največ škodje. Lahko umemo, zakaj da se takrat največ zvonov ubije, kadar na drobno zvonijo (klenkajo, priterkavajo), ker takrat se le

na eno plat bije. Naj bi se torej mežnarjem in fantom, ki vsi sploh neizrečeno veselje imajo, prav dolgo tudi po celi uri zvoniti, oestro prepovedalo, ob sabotah za večernice in ob nedeljah za juternico ne več kot 15, ob večih praznikih pa 20 minut na drobno zvoniti. Pri procesijah pa naj se tako zvoni, da zvonovi tečejo, ne pa le samo na eno plat zvona vdarjati. V nekterih krajih je navada, kadar kak bogatin umerje, in če se mežnarju še posebej kaj plača, da se mu po celi uri na drobno zvoni, in vse sorte vižice se delajo, kakor da bi hotli s tem kaj veselega naznaniti. Take baharije nikar ne terpite, ampak merliču se naj zvoní, kakor se spodobi. Neki učen in brumen duhoven iz nemških dežel, slišati večernicam pred velikimi Svetkami na drobno zvoniti, me vpraša, kaj da tako zvonjenje pomeni? in ko mu povem, da večernicam jutrajšnega praznika tako zvonijo, smehljaje dalje vpraša: Ali je juterni praznik samo za otroke, ker tako po otročje zvonijo?“

„Komur je zvonjenje izročeno, mora večkrat pogledati, ali se goš že ni nategnila, za katero kembelj visi; ako se goš zlo nategne, pride kembelj prenizko, preveč na rob bije, in ker je rob zvona že tenek, ga lahko izkerha ali celó ubije“.

Slovenske národne potrebe.

Spisal K. Žavčanin.

II.

Ta — drugi oddelek mojega sostavka pišem poduplivom dveh zlo važnih zgodb. Perva je cesarski diplom od 20. listopada. Ta cesarski diplom, mislim, bi me bil upravičil še marsiktero stvar pri glavnih naših narodnih potrebah v spomin vzeti, ktero sem zamolčati moral, k večemu, da sem memogredé z zobmi zaškripal; na priliko, zedinjenje vseh slovenskih pokrajin v eno kronovino, kar so „Novice“ že pred 10 leti tako živo zagovarjale, in je unidan tudi „Glasnik“ enkrat bil omenil; al omemba sama ne zadostuje. Kar se pa na pravem mestu ne pové, je bolje, da se pozneje tudi zamolčí; zato se tudi pri ti stvari dalje zadržaval ne bodem.

Drugo, kar me je pa skoro čisto zavzelo in kar je za nas Jugoslovane sila važno, je K u r e l a c e v a knjiga: „Recimo koju“. Ta knjiga se ne sme brati, postavimo, za kratek čas; te knjige se moramo učiti. Tudi v naši pisarii se je že začela teorija eufonistike pojavljati, zato bi jo posebno tistim našim pisateljem priporočil, ki se bahajo, da imajo tako tenke ušesa, tako oster posluh in tako razgoveten izgovor besed, da jim celó etimologije ni treba! Ve „Novice“ ste nam obljubile, da nam bote svoje misli o tej knjigi pri priložnosti povedale; *) ne vem, al ste do sedaj samo odlagale, ali ste morebiti celó odložile. Zagrebške „Nar. Nov.“ so prinesle kritiko pervega dela z obečanjem, da kritika drugega dela pride pozneje; ali do dandanas je še niso prinesle. Qui tacet, consentire videtur. Zagrebška šola dobro uvidi in spozná vse napake svoje pisarije, pa vendarle pri nji ostaja. Zakaj? mislim, da zgolj zato, ker noben Zagrebčan serca nima pričeti! Ravno taka je, malo da ne, tudi pri nas. Večidel smo prepričani, da bi bilo bolje tako, kakor ovako, pa vendar le ostajamo terdovratni grešniki! Bog se usmili! Pa kam sem zabredel? Oprosti, dragi bravec; česar je serce polno, usta prekipijo.

„Naše narodne potrebe“ — to je naslov mojega sostavka; nazaj tedaj na prvo pot!

Slovenski politični samostalni časnik samo omenim, da bi bil potreben; tudi v tem obziru, mislim, nismo več prekilovi; — al za sadajšne potrebe še „Novice“ čisto zadostijo, in poleg teh imamo še „Pozor“ v Zagrebu, ki tudi

nas zastopa. Kaj drugega je slovenski teater. Kar se njega tiče, mislim, bi morala Ljubljana prva v zaprege stopiti, ter tako drugim slovenskim mestom v posnemovavni izgled biti. Permaruha, Ljubljančanje, mar niste zaspenci! *) Osnujte kako diletantično društvo in začnite, začnite! Kdor pa temu oporeka, češ, da nimamo iger, temu naj koj jezik oderveni. Imamo jih! Slovensko slovstvo jih bo, se vé da morebiti k večemu kakih deset ali dvanajst izvernih izkazati moglo — za prvi pričetek zadosti — koliko jih pa ima vesvoljni slovanski svet! Kako lahko in kako hitro bi se dali na slovenski jezik prevesti. In niso morebiti česki, poljski, ruski in horvatski igrokazi tudi naši? Naši so ravno tako, kakor so naši njihovi. Da bi le z drugimi knjigami tako lahko bilo, kakor z gledišnimi. Kar se teh tiče, smo pač zares še veliki siromaki. Znanstvena naša književnost jako je zaostala in zaostaja za lepoznavsko. Kaj je temu drugega krivo, kakor to, da se je do sedaj v naših šolah in pisarnicah vse le nemško razpravljalo. Če se bo pa to enkrat na bolje preobrnilo, česar se skoro nadjamo, kaj bo pa potle? Zadrega bo, knjig ne bo! Zatoraj mislim, da je potreba za nje skerbeti. Znanstveno temeljito izobrazjenih mož imamo hvala Bogu dosti, da bi nas mogli s to hrano preskerbeti, samo da jim je volja, tudi kaj za domovino storiti. — Poleg znanstvenih knjig nam manjka pa tudi knjig za naš krasni spol, ki jih sila pogrešamo. Krasnega spola je polovica — in ako štatistika ne laže — še več ko polovica našega naroda. Naše cvetlice so med njim, in čisto smo do zdaj jih pozabili. Oj sramota! To zares ni vitežko! In kdo more tajiti, da se je ravno zato naš krasni spol bolj ponemčil in potaljaučil kakor možki, ker v domačem hramu dušne hrane najdel ni? šel je toraj k sosedu na pósodo. Komur je tedaj mar hvale in zahvale slovenskih devojk, naj se skaže!

Še dvojnih slovstvenih operacij moram omeniti. Perva je, naj se izdá nova naklada naših narodnih pesem. Koritkove in Kastelicove zbirke, mislim, so že do dobrega spoprodane in se ne dobijo več v knjigoterztvu. **) Ni dvojiti, da to bi bil dober „Geschäft“ za založnika. Celi narod bi segel po njih. Ta nova izdatev morala bi biti popolna, to je, morala bi obseči vse dosadaj spisane in po raznih naših časnikih natisnjene narodne pesmi. Se vé, da bi morale biti sistematično urejene in sèm ter tjè, kjer bi potreba bila, kritično raztolmačene. O važnosti in lepoti naših narodnih pesem govoriti, mislim, je odveč, saj o njih ceni za naše slovstvo morda noben ne dvoji. Le škoda, da smo do zdaj tako malo jih porajtali! Vse bi jih rado prebiralo, kmet s svojimi žulovimi persti in bleđi naš pesnik sprehajaje se po senčnem drevoredu.

Druga slovstvena operacija bila bi revizija naše slovnice. Naše najnovejše slovnice so že kakih deset let stare. Jezik, in sicer književni, je v tem času velik korak storil, tako, da po večem ne zadostujejo več terjatvam sedanjega časa. To je narobe svet — bo morebiti kdo rekel — jezik bi se moral vedno in strogo le po slovničkih pravilih ravnati, pa ne prek njih skakati. Pa vendar je tako, morebiti po starem pregovoru, da nobena stvar ni stalna na svetu. Poglejmo na priliko nemški jezik, tudi on se ni na temelji gramatičnih pravil napredoval. Nemci so že imeli primerno veliko slovstvo, ko o slovnici še govora ni bilo. Pa se tudi misliti ne dá, da bi se tako gibčna stvar, kakor je jezik v „železne“ večne pravila vkovati dala. Naj mi nobeden ne očituje, da sem protivnik gramatike; ravno ker sem njeni prijatelj in zagovornik, svetujem, naj se revidira in sicer kritično in temeljito. Mož pa, ki bi se tega posla lotil, moral bi biti auctoritas na našem slovstvenem polji, kteremu je treba se uklanjati in ukloniti. Mislim, da smo že zadosti dolgo kvasili in mèsili

*) Nadjamo se, da veljavni gospod, ki nam je spis o tej važni knjižici obljubil, bo kmali mož beseda. Vred.

*) Permaruha, pa smo Frankobrodčani!!

**) Kolikor jih hočete, jih še dobite!

Vred.

Vred.